

СТАНОВИЩЕ

от

Център за изследване на демокрацията

относно

Проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателния кодекс

Настоящото становище е изготвено в отговор на получено писмо с *изх. № 04-00-11/13.03.2015 г.*, изпратено от министъра на правосъдието, с което Центърът за изследване на демокрацията е поканен да представи становище по подготовения от работна група към Министерството на правосъдието проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателния кодекс в съответствие с Резолюция 2178 на Съвета за сигурност на ООН от 24 септември 2014 г. относно заплахите за международния мир и международната сигурност, предизвикани от терористични актове.

След като се запознахме с предоставения законопроект и мотивите към него, бихме желали да отправим следните препоръки и предложения:

1. Във връзка с предвидените промени в чл. 108а, ал. 3 от НК (§ 1, т. 2 от предлагания законопроект), предлагаме да се обмисли добавянето и на компютърните престъпления по чл. 319а (нерегламентиран достъп) и чл. 319д (разпространяване на пароли) към списъка с деяния, включени в определението за тероризъм. Тези деяния също могат да бъдат извършени с терористичната цел по чл. 108а (да се създаде смут и страх в населението или да се заплаши, или да се принуди орган на властта, представител на обществеността или представител на чужда държава или на международна организация да извърши или пропусне нещо в кръга на неговите функции) и по този начин да прераснат в кибер-тероризъм.

2. Предлагаме да се обмисли конкретизиране на понятието „обучение“. Такава конкретизация е особено важна, предвид факта, че в България има голямо мюсюлманско население, както и че в Европа и по света в момента има сериозно нарастване на ислямофобските настроения, които приравняват религията като такава с „терористична идеология и действия“. Ако не бъде конкретизиран много внимателно обхватът на понятието „обучение“, има опасност конкретни практики в изповядването и преподаването на ислямската религия да бъдат неправилно разпознати като терористични и инкриминирани като такива във вреда не само на мюсюлманското население в страната, но и на цялото общество.

3. Предлаганата разпоредба на чл. 108б от НК (§ 2 от предлагания законопроект) е неясна. С нея се въвеждат квалифицирани състави на деянията по чл. 108а, ал. 2, 3, 4 и 6 от НК, когато са извършени със специфична цел – извършване на престъпления по чл. 108а, ал. 1 НК. Разликата между тази цел и целите, посочени в основните състави, не е достатъчно ясно определена. Така например, ако едно лице извърши деянието по чл. 108, ал. 6 от НК (преминаване на границата) с цел „да участва в престъпление по [чл. 108а,]

ал. 1” наказанието е лишаване от свобода до 10 години, а ако извърши същото деяние с цел „да извършва престъпления по чл. 108а, ал. 1” наказанието е лишаване от свобода от 5 до 20 години.

Разбираме мотивите на работната група за разграничаване на деянията, извършени с оглед на неопределена бъдеща престъпна дейност, от тези, извършени във връзка с конкретно планирано престъпление, но не смятаме, че предложените редакции добре дефинират това разграничение. Не споделяме и виждането на работната група, че разликата в обществената опасност между двете хипотези е толкова голяма, че да обуславя въвеждането на квалифицирани състави с толкова сериозна разлика в наказанията (вж. примера по-горе). Използването на думата „престъпление” в множествено число („престъпления”) не води автоматично до извода, че става въпрос за неконкретизирани деяния. Напротив, предвид сериозната разлика в наказанията, може да се заключи, че във втората хипотеза става въпрос за повече от едно конкретно престъпление. Във връзка с това предлагаме разпоредбата на чл. 108б от НК да отпадне, а целите по чл. 108а, ал. 2, 3, 4 и 6 от НК да се променят на „с цел извършване на престъпление по ал. 1”. Едновременно с това предлагаме въвеждане на нова ал. 7 на чл. 108а от НК, която да определя по-тежко наказание за случаите, когато с деянията по предходните алинеи се цели извършването на повече от едно, неконкретизирано престъпление от посочените в ал. 1.

4. Предлаганата разпоредба на чл. 108в, ал. 1 от НК (§ 3 от предлагания законопроект) се нуждае от редакция в частта за размера на наказанието. В сегашния си вид тя определя деянието като наказуемо с лишаване от свобода до 10 години, но „не повече от наказанието, предвидено в чл. 108а, ал. 1”. Наказанието, предвидено в чл. 108а, ал. 1 от НК, е лишаване от свобода от пет до петнадесет години, а когато е причинена смърт – от петнадесет до тридесет години, доживотен затвор или доживотен затвор без замяна. При така определените наказания няма как това по чл. 108в, ал. 1 от НК да е повече от това по чл. 108а, ал. 1 от НК. В този смисъл предлагаме думите „но не повече от наказанието, предвидено в чл. 108а, ал. 1” да отпаднат.

5. Не споделяме разбирането на работната група, че с проповядването и подбуждането към дискриминация, насилие или омраза, основани на политическа принадлежност, „се създават най-сериозни условия, за да се стигне до извършване на терористични актове”. Смятаме, че проповядването и подбуждането към дискриминация, насилие или омраза е еднакво обществено опасно, независимо от защитения признак, на който се основава. В тази връзка предлагаме да се възприеме подходът, предложен от внесения в предходното Народно събрание проект за нов Наказателен кодекс, при който се дава легално определение на понятието „защитен признак“ и се криминализират проповядването и подбуждането към дискриминация, насилие или омраза по всеки от тях. За обхвата на понятието „защитен признак” може да се използва текстът на чл. 21.1 от Хартата за основните права на ЕС, който забранява дискриминацията, основана на: пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

В заключение, предлагаме да се обсъди възможността за съгласуване на текстовете от предлагания законопроект с проекта за нов Наказателен кодекс, внесен в предходното Народно събрание, особено ако последният предстои да бъде внесен и в сегашното Народно събрание. Разпоредбите относно престъпленията, свързани с тероризъм, в този проект се различават значително от тези в сега действащия Наказателен кодекс. В тази връзка е препоръчително Министерството на правосъдието

да има ясно изразена визия относно посоката на развитие на правната уредба в областта на противодействието на тероризма, за да се предотвратят честите и същевременно радикални законодателни промени.

Екип на Центъра за изследване на демокрацията

София, 18 март 2015 г.